

Oponentský posudek bakalářské práce Jindřicha Mareše
Orální komponenty v českém znakovém jazyce

Problematika orálních komponentů, kterou se ve své bakalářské práci zabývá Jindřich Mareš, doposud nebyla v souvislosti s českým znakovým jazykem vůbec rozpracována, a je tedy nepochybné, že tato práce by mohla být velmi cenným příspěvkem v oblasti výzkumu.

S oporou ve velmi rozsáhlé, z větší části anglicky psané odborné literatuře zasazuje diplomant orální komponenty do širšího rámce nemanuálních nosičů významu, detailně se zabývá popisem vztahu mezi komponenty orálními a mluvními a především se soustřeďuje na analýzu orálních komponentů jak z hlediska funkce a významu, tak z hlediska formy. Na „praktický“ aspekt problematiky se pak orientuje kapitola, v níž přehled užívaných notačních systémů u cizích znakových jazyků vyústí do diplomantových poznámek o návrhu notačního systému pro orální komponenty v českém znakovém jazyce. Relevanci a účinnost zkušebního způsobu zápisu – alespoň do určité míry – ověřuje závěrečná kapitola, která podává selektivní přehled orálních komponentů v českém znakovém jazyce.

Především bych chtěla velmi ocenit – přímo exemplární – celostní pojetí zkoumané problematiky, které díky velmi kvalitnímu zpracování přináší řadu cenných poznatků. Za zcela srovnatelné s konkrétními výsledky (k nimž kromě již zmíněného návrhu notace patří např. v českém prostředí vůbec první nástin funkční klasifikace orálních komponentů, vymezení různých podtypů specifikace významu náležejícím k inherentním orálním komponentům) přitom považuji i množství autorových poznámek a otázek. Některé z nich naznačují možný směr bádání v oblasti orálních komponentů (např. analýza segmentů orálních komponentů by jistě byla velmi užitečná), jiné upozorňují na mnohé nové problémy (např. na znejasnění hranice mezi mluvními a orálními komponenty dané možnou změnou mluvních komponentů v komponenty orální) a některé další směřují do oblasti obecné lingvistiky, např. můžeme se ptát, zda odlišení verbálních a neverbálních prostředků není aktuálním problémem i v omezených případech vokální komunikace českých slyšících mluvčích. Vyzdvihnout bych chtěla rovněž autorovo kritické čtení literatury, což mj. dokládají i jeho úvahy o vhodnosti/nevhodnosti a motivovanosti užívané terminologie (*oral components/oral adverbials/mouth gestures* aj.) či argumenty zpochybňující adverbální platnost jednoho typu komponentů.

Předkládaná práce zaujme svou poněkud nestandardní strukturou: místo klasického dělení na část teoretickou a část praktickou pojal diplomant stěžejní třetí kapitolu jako částečnou kombinaci obojího. Teoretické pasáže, které při klasifikaci a vymezení orálních komponentů vycházejí z různých zahraničních koncepcí (ty zde autor představuje, uspořádává, kombinuje, analyzuje a polemizuje s nimi), jsou doplňovány o příklady z českého znakového jazyka, které autor ze shromážděného materiálu vyexcerpoval, tj. o materiál shromážděný diplomantem. Domnívám se, že kvůli omezeným poznatkům o zkoumané problematice a kvůli naprosto nezbytné ilustraci vizuálními příklady, byl zmíněný autorův postup zvolen zcela adekvátně a vhodně. Snad pouze v jediném případě se zřejmě částečně projevoilo i možné úskalí daného přístupu, a to v podkapitole o formální stránce

orálních komponentů *Procesy uplatňované při formování orálních komponentů*. Do této kapitoly, která následuje za podkapitolou pojednávající o složce sémanticko-funkční, jsou totiž zahrnuty i příklady typů znaků, které u funkčně-sémantického rozdělení zmíněny nebyly (např. orální komponenty zrcadlící pohyb rukou manuální složky znaku, s. 31) a které by zřejmě mohly být základem samostatné sémantické skupiny. Tuto skutečnost ostatně reflektuje i sám diplomant, když v podkapitole *Jazyková platnost orálních komponentů*, v poznámce pod čarou na s. 34, říká „V případě zrcadlení manuální složky znaku pak nechávám k úvaze, zda za jejich význam (funkci) můžeme považovat i toto samotné zrcadlení manuální složky znaku.“ V této souvislosti se nabízí otázka, zda bylo by možné orální komponenty zrcadlící pohyb rukou manuální složky znaku řadit mezi komponenty inherentní.

Předložená práce má velmi vysokou úroveň. Tu celkově nesnižují ani ojedinělé drobné nedostatky, jako např. omyly v číselných odkazech na obrázky na s. 23, chyby v interpunkci (viz např. s. 35, 58) nebo užití stejných uvozovek jak pro ohraničení citace, tak pro ohraničení citátu uvnitř této citace (s. 41, 42). Jako návrh na další možné vylepšení předkládám ke zvážení, zda by nebylo užitečné zařadit sumarizující přílohu, v níž by se vyskytovaly pohromadě všechny znaky s orálními komponenty, které jsou uvedeny v různých částech práce.

Na závěr bych ráda diplomantovi položila jednu otázku:

V souvislosti se zápisem/záznamem orálních komponentů bych se chtěla zeptat, zda by nebylo možné zápis ekvivalentními hláskami považovat v jistém ohledu za srovnatelný se zápisem některých písmenných symbolů u manuální složky znaku (např. u tvaru ruky C, O apod.), resp. zda zápis orálních komponentů pomocí hlásek by nemohl představovat případ notačního systému spíše než transkripci glosami (s. 41).

Jindřich Mareš v předloženém textu prokázal své schopnosti jak při práci s odbornou literaturou, tak při shromažďování, třídění a analýze rozsáhlého materiálu českého znakového jazyka; vypracování návrhu na zápis orálních komponentů v ČZJ pak mj. odráží autorův smysl praktické aplikace. Velmi cenným příspěvkem ke zkoumání českého znakového jazyka jsou také četné poznámky naznačující, kterými směry by se bádání v této oblasti mohlo v budoucnu ubírat.

Předložený text podle mého názoru rozhodně splňuje požadavky kladené na bakalářské práce a je vhodným podkladem k obhajobě. Jistě by bylo uvítáno, kdyby autor dále rozvíjel svůj zájem o danou problematiku a pokusil se svou analýzu v dílčích oblastech dále rozpracovat.

Navrhované hodnocení: výborně

